

Упірова Н.І.,
заступник директора з виховної роботи
Коледжу мистецтв та дизайну КНУТД,
Пивовар В.Я.,
викладач соціально-гуманітарних дисциплін
Коледжу мистецтв та дизайну КНУТД

ПРОБЛЕМИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ І ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ВІДЧУТТІВ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

*Вихователь творить найбільше багатство
суспільства — людину. В цьому творенні
найголовнішим є вміння знайти в моральних цінностях
нашої Вітчизни і всього людства те, що треба
вкласти в юні душі.
В.О. Сухомлинський*

Анотація. У статті досліджено літературні джерела, проаналізовано роботи видатного українського педагога В.О. Сухомлинського, у яких розглядаються питання естетичного виховання та формування культури відчуттів в процесі становлення особистості зростаючого покоління.

Вступ. Становлення української державності, інтеграція у європейське та світове співтовариство, відмова від тоталітарних методів управління державою і побудова громадянського суспільства передбачає орієнтацію на людину, націю, пріоритети духовної культури. Надійним оберегом українського народу, його інтелектуальної сили, запорукою виведення освіти на рівень досягнень сучасної цивілізації є освітні установи, які зуміють поєднати найновітніші підходи до освітнього процесу з тими традиційними підходами, які склалися на теренах нашої країни протягом тривалого часу, які просочені українською ментальністю, українською душею. Такий симбіоз, заснований на ідеалах добра, правди, краси, справедливості, совісті, милосердя, шляхетності, людської гідності, має бути стрижнем, наріжним каменем естетичного виховання. І невичерпним колом традицій педагогічної творчості є літературна спадщина видатного українського учителя В.О. Сухомлинського. Естетичне виховання є цілеспрямованим процесом, метою якого є формування у особистості вміння сприймати явища і процеси навколишнього світу за законами добра, досконалості, гармонії, краси. В сучасних умовах проблема естетичного виховання є надто актуальною. Прекрасне – головна категорія естетичності, виражає довершене з точки зору змісту і форми, поєднання їх в сутності речей навколо нас. Розуміння прекрасного, бачення і розуміння його в природі, суспільстві, людині – головне завдання естетичного виховання. Саме естетичному вихованню, формуванню культури відчуттів, вмінню бачити і відчувати красу навколишнього світу приділяв значну увагу в своїх роботах В.О. Сухомлинський. Прекрасне він вважав могутнім джерелом моральної чистоти, духовного багатства, фізичної досконалості.

Виклад основного матеріалу. Найважливіше завдання естетичного виховання – навчити дитину бачити в красі навколишнього світу, в красі людських відносин духовне багатство,

доброту, чуйність і на цій основі формувати прекрасне в самому собі [1]. Це положення В.О. Сухомлинського має велике теоретичне, методичне, методологічне значення для розуміння сутності і задач естетичного виховання і реалізації його завдань в педагогічній діяльності вчителя і вихователя. Видатний педагог В.О. Сухомлинський вважав, що ефективність методів, прийомів, засобів естетичного виховання визначається, насамперед, гармонією навчання і виховання, гармонією потреб людини, що формується культурою відчуттів, співвідношенням інтелектуального розвитку і активної діяльності, багатством моральних відношень особистостей в колективі. Формування естетично вихованої людини в значній мірі залежить від того, наскільки всебічно в діяльності суспільства і особистості, наскільки глибоко поєднується краса оточуючої нас дійсності з функціонуванням ідей і переконань. Однією з важливих умов формування багатства естетичних потреб, відчуттів, переживань на думку В.О. Сухомлинського є глибокий інтелектуальний розвиток особистості. Він наголошував на тому, що кожен день навчання насичений оволодінням знаннями, і в цьому процесі педагоги повинні вміти показати учням, вихованцям сутність кожної речі, кожного поняття тією стороною, яка викликає естетичну оцінку. Вся система шкільного навчання і виховання має бути націлена на формування вміння у дітей бачити, сприймати, відчувати красу і досконалість навколишнього світу – природи і суспільних відносин. Сприйняття, осмислення прекрасного – основа тієї естетичної культури, без якої відчуття залишаються пасивними до всього піднесеного в житті.

В.О. Сухомлинський наголошував на необхідності прагнення педагогів до того, щоб через всі галузі духовного життя дитини – розумова і фізична праця, творчість, суспільна діяльність, морально-естетичні відносини, дружба, любов – проходила думка: красу потрібно цінувати й берегти, краса підвищує мене. В цьому положенні педагога наочно проявляє себе людиноцентрична сутність його педагогічної теорії, притаманна всій українській культурі і філософії 60-х років ХХ століття – повага до людини, ціннісне відношення до її внутрішнього світу і сам внутрішній світ людини. Педагог вважає, що для виховання естетичного в дітях, в їх свідомості дуже важливо знайти куточки краси, які дитина має побачити, відчути, зрозуміти, запам'ятати, відобразити назавжди в своєму серці. Це сама сутність виховання емоційної пам'яті – пам'яті на прекрасне як в природі, так і в суспільстві, в людині. Це завдання педагог успішно вирішував і у «школі радості» – об'єднанні дошкільнят, і в початкових класах середньої школи. Заняття під блакитним небом, де здійснювалися мандрівки на природу – джерело мислення й мови, розвиток думок, почуттів, бажань, поглядів засобами казок, оповідань, подорожей до першоджерел живого слова, у світ праці, створення куточку мрії, турбота про живе і прекрасне – ці та інші знахідки талановитого педагога збагатили арсенал виховних засобів багатьох вчителів і вихователів дошкільних закладів [2].

У початковій школі педагог домагався того, щоб навчання було частиною багатого духовного життя, яке б сприяло розвитку дитини, збагачувало її розум. Він категорично засудив навчання, що зводиться тільки до тренування пам'яті, зубріння, механічного заучування та одноманітності. В своїй роботі «Серце віддаю дітям» В.О. Сухомлинський ділиться власним досвідом: «Як тільки діти починали втомлюватись, я переходив до іншого виду роботи... Ось я бачу, що читання починає стомлювати дітей. Кажу: «Розгорніть, діти, свої альбоми, намалюємо казку, яку ми читаємо». Зникають перші ознаки втоми, в дитячих очах радісні вогники, одноманітна діяльність змінилася творчістю» [3]. Навчання у сформованих педагогом В.О. Сухомлинським «зелених класах», складання книжок-картинок про природу, подорожі на природу, проведення уроків мислення, використання і розв'язання задач із «живого задачника», кімната казки, острів чудес, куточок краси, використання в

духовному житті пісні, книжки, проведення свят Матері, троянд, польових квітів, написання дітьми казок – ці та інші знахідки, новітні форми естетичного і морального виховання видатного педагога сприяють розумовому розвитку дітей, засвоєнню духовних цінностей свого народу. Вже у перших класах, коли відбувається формування естетичної свідомості, відчуттів, дуже важливо, щоб дитина відчувала прекрасне, дивувалась красою природи і творіннями людських рук, розуму.

В.О. Сухомлинський вважав, що людська культура найбільш тонко проявляється в культурі відчуттів. Всі культурні цінності залишають відбиток в нашій душі насамперед у відчуттях, хвилюваннях. Багато чого, на його думку, в школі вивчається для того, щоб залишити цей відбиток. Велике значення у формуванні вміння бачити і відчувати красу і досконалість в навколишньому світі належить мистецтву. Виховання цього вміння належить творам мистецтва, заслуховуванню музичних творів та іншим культурним заходам. В.О. Сухомлинський вважав, що практичну роботу з естетичного виховання потрібно побудувати так, щоб з часом перед вихованням розкрився світ великих ідей, відображених в живописі і в музиці. Він писав: «Переживання відчуття насолоди прекрасним – перший позов до індивідуальної творчості» [4]. В естетичному вихованні, на думку педагога, велике значення належить атмосфері, що оточує дитину. Все, що бачить дитина в школі, все, з чим вона стикається, має бути красивим. Мова тут йде про естетику і естетичність обстановки, де навчаються та відпочивають діти. В.О. Сухомлинський робить важливий висновок: щоб «сформувати емоційно-естетичне багатство кожної дитини, щоб кожен вихованець став естетично розвиненою особистістю, необхідно пізнання людини, проникнення розуму і серця в духовний світ, в підвищені думки і відчуття інших людей».

Література:

1. В.А. Сухомлинский. Избранные произведения в пяти томах. – К., Радянська школа, 1979. – Т1. – с. 187.
2. Історія української школи і педагогіки. Навч. посібник // За ред.. О.О. Любара. – К., Знання, 2003. – с. 392.
3. Сухомлинський В.О. Серце віддав дітям // Вибрані твори у 5 т. = К., 1977. – Т.3. – с. 119.
4. В.А. Сухомлинский. Избранные произведения в пяти томах. – К., Радянська школа, 1979. – Т1. – с. 193.

Харитоновна С.Д.

викладач перукарських дисциплін

Коледжу мистецтв та дизайну КНУТД

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА ТА ЇЇ ЗАВДАННЯ У ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦЯХ

В. СУХОМЛИНСЬКОГО

Анотація. Найголовнішим, найглибшим і найміцнішим надійним каменем педагогічної системи В.О. Сухомлинського є виховання у кожного вихованця поваги до самого себе. Він вважав, що до того часу, поки є самоповага, існує й школа. Коли зникає повага до самого себе